

Концертно-філармонічна діяльність в контексті музичного просвітництва студентів

У статті здійснена характеристика концертно-філармонічної діяльності в контексті музичного просвітництва студентів, зокрема, підкреслюється її дієвість у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів. У загальному обрисі автор розглядає важливі мистецькі проекти Хмельницької обласної філармонії, роботу її музичного лекторію, що реалізується у вигляді музичних лекцій-бесід та тематичних концертів як у місті, так і у творчих заходах області. Тематичний концерт визначається формою функціонування системи музичного просвітництва, яка забезпечує поширення у соціумі змісту феноменів музичного мистецтва, формує морально-етичні орієнтири та музичну свідомість суспільства. Серед різновидів тематичних концертів визначені: концерти-монографії, концерти-лекції історичного або стильового плану, концерти-присвяти з нагоди ювілейних річниць або пам'ятних дат, творчі зустрічі тощо.

У якості висновку підкреслюється важливе значення концертно-філармонічної діяльності, що забезпечує музично-естетичні та пізнавальні потреби широкої слухацької аудиторії. Відвідування класичних концертів, підготовлених професійними артистами філармонії, дозволяє скерувати музичні уподобання студентської молоді, розширити ерудицію та набути власної індивідуальної позиції у світі культури.

Ключові слова: концертно-філармонічна діяльність, музичне просвітництво, музичний лекторій, тематичний концерт, майбутні педагоги-музиканти, Хмельницька обласна філармонія.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Модернізація усіх сфер життя українського суспільства визначає проблему музичного просвітництва сучасної молоді серед пріоритетних завдань освітньої та соціокультурної практики. Та особливої актуальності вона набуває в процесі підготовки кадрів мистецького фаху, зокрема, майбутніх учителів музичного мистецтва, які у своїй педагогічній діяльності впливатимуть на становлення особистості школяра, власною системою художніх цінностей багато в чому обумовлюватимуть рівень естетичного й духовного розвитку підростаючого покоління.

Сучасна тенденція зростання інтересу молоді до музики неоднозначна за своїм змістом через наявність протиріччя між потенційною цінністю музичного мистецтва в цілому і пріоритетною значущістю для багатьох студентів його окремих примітивно-розважальних форм. Тож в цьому контексті важливого значення набуває розвиток їх музично-естетичного смаку, розширення професійної ерудиції засобами музичного просвітництва, що, зокрема, реалізується у концертно-філармонічній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Різні аспекти проблеми музичного просвітництва обґрунтовані С.Глебовою, В.Черкасовим, Я.Лисенко. Питанням розвитку музично-естетичного смаку студентів мистецьких факультетів присвячені праці О.Берестенко, М.Бірюкова, О.Буракової, А.Кареліна, Ю.Мережко, В.Мозгота, Л.Паруніної, Н.Поповича. Особливості філармонічної діяльності розкриті у дослідженнях Є.Дукова, Н.Савельєвої, Л.Рудакової, Л.Тюніної та інших.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є характеристика концертної діяльності Хмельницької обласної філармонії в контексті музичного просвітництва студентів.

Виклад основного матеріалу... Протягом століть музичне просвітництво як сформований вид діяльності, скерований на поширення знань про музику та залучення людей до кращих взірців світової музичної культури, виявляє тісний зв'язок із питаннями виховання, освіти та естетики. На думку багатьох вчених, саме музичне просвітництво визначається потужним засобом формування духовно-моральних та ціннісних орієнтацій особистості, що обумовлює його принципову важливість, зокрема й у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Досліджуючи культуротворчий аспект музичного просвітництва, Я. Лисенко обґрунтовує поняття «як зорганізовану ідеологічну концептуальність, представлену системою різних культурних форм її реалізації, теоретично обґрунтованих як сукупність засобів естетичного виховання, спрямованих на формування (створення) відповідних до закладених в зміст цієї концептуальності значень соціальних якостей культурного буття» [2, с. 99]. Л. Рапацька пропонує розглядати музичне просвітництво «педагогічним засобом формування культурного середовища сучасного університету, що сприяє вихованню полікультурної, у вищій мірі освіченої, гуманістично розвинутої та морально орієнтованої особистості студента в процесі його професійної підготовки» [5, с. 69]. На думку дослідниці, музичне просвітництво дозволить вибудувати нову систему музичної освіти, що відповідає стандартам, нормам і формам європейських культур. Д. Кабалевський запевняв, що «музично-просвітницька діяльність

породжує особливе знання, що впливає на весь духовний світ молоді, насамперед, на їх моральність» [1, с. 127]. Досліджуючи систему музичного просвітництва, Н. Савельєва стверджує, що «його структуру визначають усі види музичної діяльності, зокрема, композиторська та виконавська творчість, музикознавство, музична педагогіка та концертна робота» [6, с. 8].

Музичне просвітництво, що реалізується засобами концертної діяльності, стає поштовхом до формування художньо-естетичного смаку і ціннісних орієнтацій студентів. Постійне залучення до високих взірців музичного мистецтва впливає не тільки на набуття ними музично-слухового досвіду та професійних знань, але й дарує відчуття свободи, пізнання справжньої краси та самодостатності. Концертно-філармонічна практика як просвітницька складова пропаганди музичного мистецтва виявляє ефективну дієвість в процесі формування компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва, що обумовлює необхідність її загального обрису на прикладі діяльності Хмельницької обласної філармонії.

Один із найважливіших культурних центрів Подільського краю – Хмельницька філармонія – протягом десятків років активної діяльності веде справжній музичний літопис області. Зберігаючи кращі традиції академічного та національного мистецтва, сьогодні її сучасне мистецьке «обличчя» визначають різноманітні творчі ініціативи, що стають яскравими подіями культурного життя України та впевнено інтегрують в європейський контекст.

На гастролі до філармонії запрошуються талановиті виконавці, диригенти і композитори України, Польщі, Угорщини, Італії, Австрії, Німеччини, Швейцарії, а також країн Америки та Азії. Динамічно пульсує міжнародна співпраця хмельницьких колективів і артистів із швейцарськими, австрійськими, польськими та угорськими концертними організаціями.

Окрім численних тематичних концертних програм найрізноманітнішого стильового репертуару, щорічно стартує міжнародний фестиваль «Хмельницький камер-фест», міжнародний конкурс «ProArt», реалізуються проекти «Classik open-air», «Музичні діалоги», «Європейські дуети», «Музичні династії», «Дитяча філармонія», «Музика для вагітних», «Мої перші концерти» та багато інших. У контексті їх просвітницького значення окремі проекти розглянемо докладніше.

Щовесни мистецьке життя міста вирує з подвійною силою у численних програмах Міжнародного фестивалю «Хмельницький камер-фест», який у цьому році відбувся вже в дев'яте. Натхненний просвітницькими ідеями популяризації кращих творів національної та світової музичної класики, цей щорічний форум має на меті розвиток українського камерного виконавства, знайомить шанувальників жанру з розмаїтою палітрою музичного сьогодення у досконалії виконавській інтерпретації блискучих музикантів сучасності. Щоразу фестиваль набирає обертів, стає ще більш насиченим, розмаїтим та масштабним. Протягом останніх років хмельницькі сцени приймали гостей із Австрії, Швейцарії, Бельгії, Польщі, Німеччини, США та Китаю. В рамках форуму відбулися авторські вечори відомих композиторів-сучасників, що виявляє унікальну можливість для студентів музичних спеціальностей на власні очі почути і побачити живі легенди української музики та поринути у вир музичного мистецтва сьогодення. Зокрема, це ім'я видатного композитора, Героя України, народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка М. Скорика, також таких відомих композиторів, як Ігор Щербаков, Ганна Гаврилець, Леся Дичко, Олександр Козаренко, Іван Небесний, Віктор Камінський.

Серед запрошених гостей фестивалю були: диригент Сунь Сюнь та піаністка Су Хюень (Китай), диригент Домінік Рогген та контрабасист Террі Рогген (Швейцарія), скрипалі Анна Савицька (Україна-Швейцарія) та Якуб Дзялак (Польща-Швейцарія), віолончелістка Катажина Полонек та скрипаль Кшиштоф Полонек (Німеччина-Польща), піаністи Алія Акбергенова (Україна-Австрія) та Павло Гінтов (Україна-США), саксофоніст Ілля Васячкін (Україна-Бельгія), піаніст Володимир Зайцев (США), відомий гітарист та композитор Михайло Вігула (Угорщина), диригент Ян Мілош Заржицький (Польща) та багато інших.

Фестиваль об'єднує сузір'я талановитих виконавців України. Це піаністи: заслужені артисти України Йозеф Ермін, Оксана Рапіта, Юрій Кот, Мирослав Драган, лауреати міжнародних конкурсів Віоліна Петриченко, Тетяна Грицан, Євген Левкуліч, Наталія Шмельова, скрипалі Тимур Якубов, Тарас Яропуд, Лідія Футорська, віолончеліст Олександр Пірієв, флейтисти Ольга Зернаєва, Андрій Карпак, кларнетист Назар Хижий, вокалістка Ольга Антошук, Ірина Ушаньова, оперний співак, народний артист України Олександр Востряков та інші блискучі музиканти.

Цікаві мистецькі проекти презентують і творчі колективи. Шанувальникам жанру концертні програми представила Житомирська академічна хорова капела «Орея» під керівництвом Олександра Вацека, також Львівський камерний оркестр «Академія», камерні хори «Cardinal mindszeinti korus» та «Cantus Agrensensis» з Угорщини, львівський квартет «Fagotissimo», київське тріо «Collegium».

Ще одним важливим мистецьким проектом Хмельницької обласної філармонії є Міжнародний конкурс «ProArt», який щороку об'єднує на Подільській землі блискучий цвіт юних талантів України та Європи. Він був започаткований у 2016 році на рівні Всеукраїнського інструментального конкурсу та на сьогодні вже набув міжнародного масштабу, значного резонансу, а головне – відкрив багато

виконавських імен серед обдарованої української молоді. Протягом цих років яскраву історію конкурсу творили кращі виконавці у номінації «Віолончель», «Скрипка», а у 2019 році за перемогу змагатимуться піаністи.

Проект «Classik open-air show» – відповідно до назви реалізує просвітницьку місію наближення класичної музики до широкого загалу у невимушеній атмосфері відкритих вуличних майданчиків. Зокрема, у 2016 році на мальовничому березі річки Південний Буг була здійснена постановка світового шедевр, кантати К. Орфа «Карміна Бурана» за участі творчих сил подільських колективів та солістів, що привернула увагу численних слухачів не тільки професійно пов'язаних з музикою, але пересічних містян, які радо сприйняли такі мистецькі ініціативи. Цьогоріч, вже у травні відбудеться постановка легендарного творіння В. А. Моцарта «Чарівна флейта», в якій окрім наших артистів та колективів, будуть задіяні запрошені музиканти.

Окремих слів заслуговують оригінальні проекти, спрямовані на задоволення музично-естетичних потреб особливої слухацької аудиторії – це майбутні мами та татусі, а також зовсім юні слухачі дошкільного віку. Цикл концертів «Музика для вагітних» – це ретельно продумані музикотерапевтичні програми з кращих інструментальних та вокальних сторінок творчості видатних представників минулого і сучасності. Прослуховування класичної музики у живому якісному виконанні створює відчуття психологічного комфорту, сприяє формуванню позитивних емоцій, дозволяє закласти основу для найбільш раннього спілкування матері та дитини, а у майбутньому допоможе швидше налаштувати контакт з малюком, що тільки народився.

«Мої перші концерти» – музично-розважальний проект Анни Косс для батьків із дітьми від 0 до 6 років, який у своїх програмах пропонує зовсім юним слухачам поринути у світ дивовижних музичних образів, познайомитися із живим акустичним звучанням інструментів, стати учасниками цікавих творчих ігор та руханок, музикуючи відчути себе справжнім «дорослим» артистом. У вирі численних програм особливого музично-просвітницького резонансу серед вихованців дитячих навчальних закладів та загальноосвітніх шкіл мала постановка музичної казки С. Прокоф'єва «Петрик та вовк».

Завдяки натхненним ініціативам керівника Хмельницької філармонії Олександра Драгана протягом останніх років сцена концертної установи неодноразово перетворювалася на майданчик захоплюючого театрального дійства у здійсненні прем'єр національних опер «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, «Назар Стодоля» К. Данькевича, «Украдене щастя» Ю. Мейтуса, української оперети «Гуцулка Ксеня» Я. Барнича, а також світових перлин – опери «Тоска» Дж. Пучіні та оперети «Летюча миша» Й. Штрауса. Тож для міста, яке не має оперного театру, стати учасником такої масштабної події – це можливість і поштовх до розширення ерудиції та зміцнення внутрішньої культури.

Хмельницька обласна філармонія – це сучасна національна мистецька інституція, що має чітку стратегію розвитку. Численні тематичні програми оркестрової, вокальної, камерно-інструментальної та органної музики, відзначення важливих ювілейних річниць та пам'ятних дат, творчі зустрічі та креативні музичні проекти, а також сучасні естрадні та симфо-рок концерти – складові її динамічного пульсу, який залучає абсолютно різну слухацьку аудиторію. В творчому складі її артистів один з найвідоміших мистецьких колективів України Академічний ансамбль пісні і танцю «Козаки Поділля», Академічний симфонічний оркестр та камерний оркестр, ансамбль «Товтри», тріо «Flautando», блискучі солісти-вокалісти та інструменталісти, кожен з яких відзначений високими здобутками всеукраїнського та міжнародного рівня.

Окремим важливим напрямком діяльності філармонії є просвітницька робота її музичного лекторію, що реалізується у вигляді музичних лекцій-бесід та тематичних концертів. Його основні завдання передбачають залучення дітей та студентської молоді до скарбниці світового музичного мистецтва, збагачення їх музично-естетичного досвіду та знань, активізація інтересу до музики та прагнення самовдосконалення.

Н. Савельєва підкреслює, що «тематичний концерт – художнє явище, яке являє собою композицію з ряду музичних творів, пов'язаних єдиним задумом і містить морально-етичну ідею або сюжетну лінію. У соціальному контексті – це форма функціонування системи музичного просвітництва, що забезпечує поширення у соціумі змісту феноменів музичного мистецтва і формує морально-етичні орієнтири суспільства, його музичну свідомість» [6, с.8]. Л. Мельникова зазначає, що «організація і проведення тематичних концертів реалізує пізнавальну функцію, адже знайомить слухачів з різними музичними інструментами, формами, жанрами музичного мистецтва, виявляє можливість повного розгляду творчості того чи іншого композитора або музичного жанру. Тематичні концерти допомагають слухачам та виконавцям засвоїти досвід попередніх поколінь, а також сягнути сучасні тенденції, пізнати глибинну сутність загальнолюдських цінностей, що втілені у музичних образах, набути власної індивідуальної позиції у світі культури» [4].

Перспективним різновидом тематичного концерту є концерт-монографія, що передбачає монолітну композицію у синтезі звучання музики та стислих коментарів, які дозволяють змалювати мистецький та

особистий портрет композитора, у загальних рисах окреслити риси його творчості, історію написання творів тощо. Серед інших актуальних форм тематичних концертів лекції-концерти історичного або стильового плану (до прикладу «Музика епохи Романтизму», «Золоте Бароко», «Шедеври французької музики» тощо), концерти-присвяти ювілейним річницям («Концерт музики В. Барвінського» до 130-річчя від дня народження композитора, «Щедрик» до 140-річчя від дня народження М. Леонтовича та інші), національно забарвлені програми (концертні програми Академічного ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля», зокрема «Свою Україну любіть», «Пророк», «Шевченкіана» тощо), концерти-зустрічі, в яких сама творча постать композитора або виконавця може вплинути на сприйняття аудиторією представлених музичних творів.

У музичному лекторії задіяні як солісти та ансамблі філармонії, так і її оркестрові колективи, що реалізують програми не тільки у філармонійних залах, освітніх закладах міста, але й у численних виїзних концертах у віддалених куточках Хмельницької області.

У проектуванні програм музичного лекторію особливої уваги вимагає тематика, мета проведення заходу, вік слухачької аудиторії, тривалість і форма концерту, виконавський склад, а також технічні засоби та врахування умов орієнтовного залу або концертного майданчика.

Висновки... Отже, концертно-філармонічна діяльність виявляє очевидну дієвість у напрямку музичного просвітництва. Реалізуючись у розмаїтих мистецьких проектах та роботі музичного лекторію, вона забезпечує музично-естетичні та пізнавальні потреби широкої слухачької аудиторії. Відвідування тематичних класичних концертів, підготовлених професійними артистами філармонії, дозволяє скерувати музичні уподобання студентської молоді, розширити ерудицію та набутти власної індивідуальної позиції у світі культури.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кабалевский Д. Б. Дело всей жизни / Д.Б.Кабалевский. – М.: Искусство в школе, 1995. – 256 с.
2. Лисенко Я. О. Музичне просвітництво як різновид культуротворчої та виховної діяльності / Я. О. Лисенко [Електронний ресурс] // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2016. – Вип. 4. – С. 93-101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2016_4_13.
3. Мельник О. П. Специфіка музично-просвітницької діяльності вчителя музики загальноосвітньої школи / О. П. Мельник [Електронний ресурс] // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти. – 2013. – Вип. 15. – С. 101-107. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2013_15_21.
4. Мельникова Л. Организация тематических концертов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://muzprosvetitel.ru/temkonz.pdf>
5. Рапацкая Л., Поронок С. Музыкальное просветительство в образовательной среде современного университета / Л. Рапацкая, С. Поронок [Электронный ресурс] // Педагогика и психология образования. – 2016. – С. 68-73. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/muzykalnoe-prosvetitelstvo-v-obrazovatelnoy-srede-sovremennogo-universiteta>
6. Савельева Н. Л. Музыкальное просветительство в деятельности концертно-филармонических организаций: теория, история, практика : автореф. дис. ... канд. искусств. : 17.00.09 / Н. Л. Савельева. – Саратов, 2013. – 28 с.

Транслітерований список літератури:

1. Kabalevskij D. B. Delo vsej zhizni. Moskva, Iskusstvo v shkole, 1995, 256 p.
2. Lysenko Ya. O. Muzychne prosvitnytstvo yak riznovyd kulturotvorchoi ta vyhovnoi diialnosti. [Elektronnyi resurs]. Duhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka, 2016, Volume 4, pp. 93-101, Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2016_4_13.
3. Melnyk O. P. Specyfika muzychno-prosvitnyt'skoi diialnosti vchytelia muzyky zahalnoosvitnoi shkoly. [Elektronnyi resurs]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 14, Teoriia i metodyka mystetskoi osvity, 2013, Volume 15, pp. 101-107. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2013_15_21.
4. Mel'nikova L. Organizaciya tematiceskix koncertov [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupa: <http://muzprosvetitel.ru/temkonz.pdf>
5. Rapackaya L., Poronok S. Muzykal'noe prosvetitel'stvo v obrazovatel'noj srede sovremennogo universiteta. [Elektronnyi resurs]. Pedagogika i psixologiya obrazovaniya, 2016, pp. 68-73, Rezhym dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/muzykal'noe-prosvetitel'stvo-v-obrazovatel'noj-srede-sovremennogo-universiteta>
6. Savel'eva N. L. Muzy'kal'noe prosvetitel'stvo v deyatel'nosti koncertno-filarmonicheskix organizacij: teoriya, istoriya, praktika, avtoref. dis. ... kand. iskusstv, 17.00.09, Saratov, 2013, 28 p.

Аннотация

**Концертно-филармоническая деятельность в контексте музыкального просветительства студентов
Туровская Н. А.**

В статье характеризуется концертно-филармоническая деятельность в контексте музыкального просветительства студентов, подчёркивается её действенность в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов-музыкантов. В общих чертах автор рассматривает важные творческие проекты Хмельницкой областной филармонии, работу её музыкального лектория, которая проводится в виде музыкальных лекций-бесед и тематических концертов как в городе, так и в творческих мероприятиях области. Тематический концерт определяется как форма функционирования системы музыкального просветительства, что обеспечивает распространение в социуме содержания феноменов музыкального искусства, формирует нравственно-этические ориентиры и музыкальное сознание общества. Среди разновидностей тематических концертов определены: концерты-монографии, концерты-лекции исторического или стилевого плана, концерты-посвящения по случаю юбилейных годовщин или памятных дат, творческие встречи и т.д.

В качестве вывода подчёркивается важное значение концертно-филармонической деятельности, что обеспечивает музыкально-эстетические и познавательные потребности широкой аудитории слушателей. Посещение классических концертов, подготовленных профессиональными артистами филармонии, позволяет верно направить музыкальные предпочтения студентов, расширить эрудицию, осознать собственную индивидуальную позицию в мире культуры.

Ключевые слова: концертно-филармоническая деятельность, музыкальное просветительство, музыкальный лекторий, тематический концерт, будущие педагоги-музыканты, Хмельницкая областная филармония.

Summary

**Concerto-Philharmonic Activity in the Context of Musical Education of Students
Turovska N. A.**

In the article concerto-philharmonic activity is characterized in the context of musical education of students, its effectiveness is underlined in the process of professional preparation of the future teachers of music. Broadly speaking the author describes the important creative projects of Khmelnytskyi regional philharmonic, work of its musical centre organizing public lectures, that is conducted as musical lectures-conversations and thematic concerts both in the city and in the creative measures of the region. The thematic concert is determined as a form of functioning of the system of musical education that provides distribution in society maintenance of the phenomena of musical art and forms of morally-ethic reference-points and musical consciousness of society. Among the varieties of thematic concerts are the following: concerts-monographs, concerts-lectures of historical or stylish plan, concerts-dedications on occasion of anniversary or memorable dates, creative meeting etc.

As a conclusion, the important value of concerto-philharmonic activity is underlined, that satisfies the musically-aesthetic and cognitive necessities of wide audience of listeners. The visit of the classic concerts prepared by the professional artists of philharmonic society allows right to direct the musical preferences of students, extend erudition, realize own individual position in the world of culture.

Key Words: concerto-philharmonic activity, musical education, musical centre organizing public lectures, thematic concert, future teachers of music, Khmelnytskyi regional philharmonic.